

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ

Комітету НААУ з питань
сімейного права

за 2024 рік

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОМІТЕТ

Комітет НААУ з питань сімейного права було створено як секцію у структурі Національної асоціації адвокатів України (далі – НААУ) згідно з розпорядженням Голови НААУ, РАУ №6 від 25 січня 2018 року.

Метою створення Комітету є: сприяння розвитку сімейного права, забезпечення ефективного захисту прав суб'єктів сімейних правовідносин, поглиблення практичного досвіду адвокатів, шляхом створення алгоритмів і стратегій судового та позасудового захисту прав та інтересів учасників сімейних правовідносин.

2. СКЛАД КОМІТЕТУ

Голова Комітету

Гретченко

Лариса Леонідівна

Е-адреса:

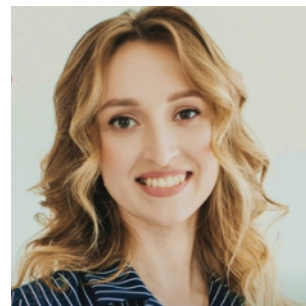
l.hretchenko@mail.unba.org.ua

Секретар Комітету

Попіка

Ірина Анатоліївна

Заступник Голови

Савицька

Світлана Леонідівна

Е-адреса:

s.savytka@mail.unba.org.ua

Актуальний склад Комітету

розміщено на [сайті НААУ](#)

Заступник Голови

Бабенко

Юрій Сергійович

Е-адреса:

y.babenko@mail.unba.org.ua

Контакти:

04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3, 5-й поверх

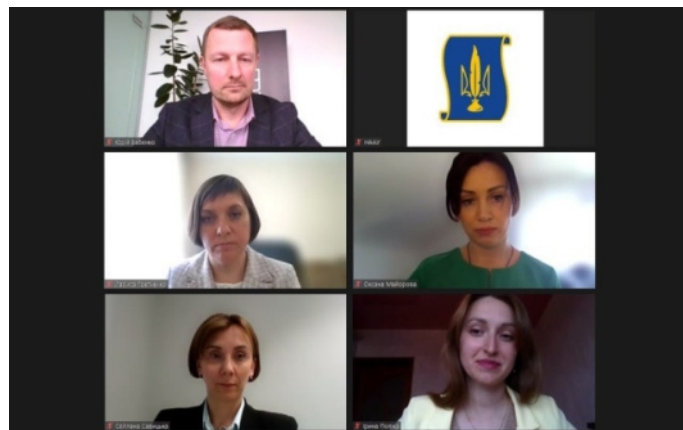
3. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ ПРОТЯГОМ 2024 РОКУ

14 травня у НААУ за ініціативою Комітету відбулася фахова дискусія на тему «Вирішення сімейного спору судом: (не) обов'язковість висновку органу опіки і піклування». Модератором заходу виступила голова Комітету **Лариса Гретченко**, яка відзначила важливість участі органу опіки та піклування при вирішенні сімейних спорів судом як гаранта захисту прав дитини в ситуації можливого конфлікту інтересів батьків, одним із принципів діяльності якого є саме забезпечення найкращих інтересів дитини. Судову практику з питання подання письмового висновку органом опіки та піклування висвітлив заступник голови комітету **Юрій Бабенко**. Зокрема, він проаналізував позицію ОП КЦС ВС від 11.12.2023 у справі №523/19706/19, відзначивши переваги і ризики її практичного застосування при вирішенні сімейних спорів. Заступник голови комітету **Світлана Савицька** акцентувала увагу на зміст ст. 19 Сімейного кодексу, а саме на ч.ч. 4 та 5. Так, у ч. 4 зазначено, що «при розгляді судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, що втратила право користування житловим приміщенням, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування, представленого належною юридичною особою».

Причини, які породжують розгляд справ судами без участі органу опіки та піклування і/або за відсутності висновку, охарактеризувала член Ради комітету **Оксана Майорова**. З її слів, українські суди стикнулися з проблемою неможливості через об'єктивні причини надання сторонами висновку органу опіки та піклування ще з 2014 року. Після окупації сходу України й АР Крим отримати такий висновок щодо дітей, які перебували на окупованих територіях, стало неможливо. Ситуація значно ускладнилася після повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 року. Огляд практики вирішення судом сімейних спорів у 2024 році з урахуванням позиції, висловленої у постанові ОП КЦС ВС від 11.12.2023, представила секретар комітету Ірина Попіка.

Детальніше за посиланням:

<https://tinyurl.com/2y6ebcny>

3. ПРОВЕДЕНІ ЗА ІНІЦІАТИВОЮ КОМІТЕТУ ЗАХОДИ ПРОТЯГОМ 2024 РОКУ

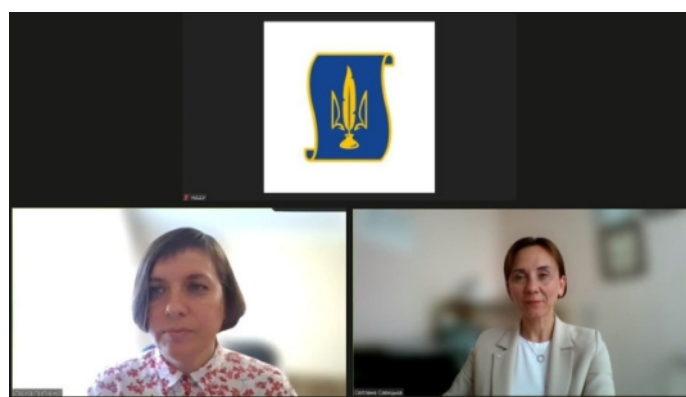
31 травня у НААУ відбувся вебінар на тему «Сімейні спори: як захистити найкращі інтереси дитини сьогодні і на майбутнє?», організований Комітетом.

[Доповідачами](#) вебінару були голова Комітету **Лариса Гретченко** та її заступниця **Світлана Савицька**.

Лариса Гретченко наголосила на позиції, сформованій світовим досвідом, вітчизняним законодавством і практикою ВС, що дитина є найбільш вразливою стороною у будь-яких сімейних конфліктах. Під час розгляду сімейних спорів, у яких зачіпаються інтереси дитини, вирішуються не просто спірні питання між батьками та іншими особами, а визначається доля дитини, а тому результат судового розгляду повинен бути спрямований на захист найкращих інтересів дитини. Таке правосуддя завжди супроводжується гостро емоційними і мінливими стосунками між батьками. Остаточність судового рішення є завжди тимчасовою і часто нетривалою. Правосуддя не в змозі регулювати та встановлювати сталі людські стосунки.

Світлана Савицька розповіла про тенденції судової практики вирішення спорів про визначення місця проживання дітей, які перебувають за кордоном через воєнні дії в Україні. Адвокатка звернула увагу на різноманітність висновків ВС у цій категорії справ. З урахуванням введення воєнного стану в Україні та безпекової ситуації суди повинні оцінити не лише умови, які існували за місцем постійного проживання дітей в Україні, але й умови їх середовища за місцем тимчасового, але тривалого перебування, яке може сформувати стале середовище у малолітніх дітей з огляду на те, що перспективи повернення їх до постійного місця проживання в Україні на сьогодні неможливо визначити чи прогнозувати.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/ywyahxsa>

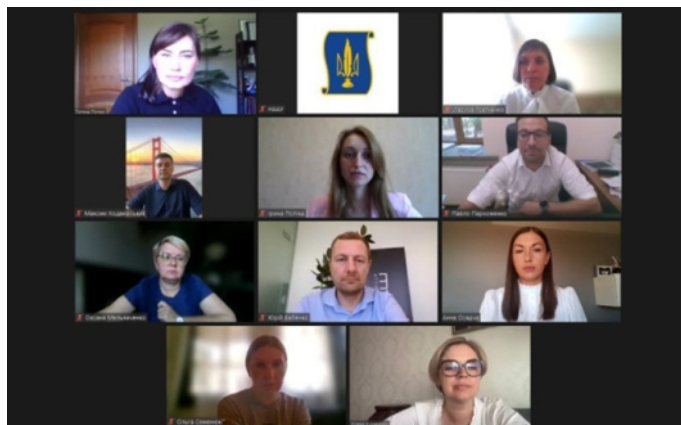

15 серпня у НААУ за ініціативи Комітету відбувся круглий стіл на тему «Позбавлення батьківських прав на підставі п. 2 ч. 1 ст. 164 СК України. Права батьків: «над» інтересами дитини чи «для» інтересів дитини?». Дискусія об'єднала адвокатів, суддів, психологів, медіаторів, науковців, представників правозахисних організацій, служб у справах дітей, експертів у сфері захисту прав дітей.

Позбавлення батьківських прав є чутливою темою, яка потребує виважених рішень у найкращих інтересах дитини сьогодні та на майбутнє, переконана голова Комітету **Лариса Гретченко**.

«Ми прагнемо висвітлювати не лише причини, підстави, процедури і наслідки позбавлення батьківських прав, але й приділити увагу правовим конструкціям і можливості збереження психо-емоційного зв'язку між батьками і дітьми, – відзначила вона. – Також треба виявити чинники, що породжують самоусунення та зловживання в реалізації батьківства (материнства), сприяти правникам у візуалізації та пріоритизації найкращих інтересів дитини, дотримуватися етичних аспектів надання правничої допомоги в справах за участі дітей, допомагати реалізувати на практиці державні гарантії підтримки дітей в складних життєвих ситуаціях, забезпечити доступ їх до системи соціальних послуг і захисту прав».

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/ynzkbo>.

4. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

26 лютого у м. Харкові відбулася міжнародна освітня офлайн конференція «Харків: освіта під землею» («Kharkiv: Education Under Ground»), присвячена обговоренню широкого спектру питань реалізації права на освіту в умовах воєнного стану, вивченню досвіду прифронтових територій та пошуку ефективних рішень. Ки учасників освітнього процесу: правові наслідки» на заході представила голова Комітету **Лариса Гретченко**.

«На жаль «шкільні війни» не зникли в умовах воєнного стану. Безпекові фактори, безумовно, впливають на гармонійний розвиток дитини і є одним з ключових елементів в забезпеченні доступу до якісної освіти. Війна створила нові виклики в системі освіти, які можливо подолати тільки в співпраці та взаєморозумінні всіх учасників освітнього процесу з пріоритетом найкращих інтересів дитини», – відзначила Лариса Гретченко.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/5dfxeub7>

У березні особливості шлюбно-сімейних відносин під час воєнного стану дослідила голова Комітету **Лариса Гретченко** на семінарі «Соціальні гарантії захисникам і захисницям України та членам їх сімей: Актуальні виклики та правові рішення».

Цей захід днями проводив Департамент соціального захисту населення Чернівецької ОВА. Участь у ньому взяли спеціалісти сфери соціального захисту, центрів надання соцпослуг, психологи та правозахисники, які обговорювали проблеми правового забезпечення соціального захисту та гарантій для захисників і захисниць України та членів їхніх сімей, практику оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів соціального захисту населення щодо виплат, пільг і компенсацій.

Лариса Гретченко відзначила збільшення кількості проваджень щодо встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, родинних відносин, перебування на утриманні, встановлення батьківства, оскарження висновків або рішень щодо обставин загибелі, проходження служби чи виконання обов'язку із захисту Батьківщини. Також вона виокремила кілька висновків Верховного Суду у справах, пов'язаних з оскарженням відмови про надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) захисника чи захисниці України.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/bdhmykdz>

4. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

У березні голова Комітету **Лариса Гретченко** провела семінари «Шлюбно-сімейні відносини крізь призму сучасності» для студентів юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича та «Сімейне право як чинник особистісно-професійного зростання майбутнього юриста» для студентів Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ.

Адвокат поділилася досвідом у справах про поділ бізнесу подружжя та майна, набутого під час спільного проживання сім'єю, ознайомила з поточними викликами та складнощами врегулювання спорів про встановлення та оспорування батьківства, окреслила нюанси реалізації права на спадкування дітьми.

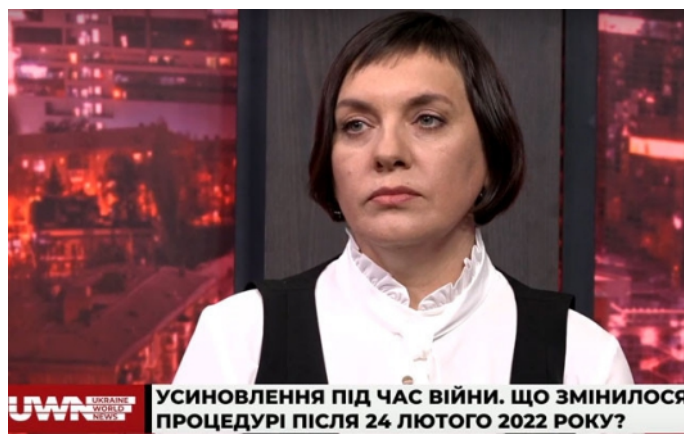
Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/3mwysd9k>

2 квітня голова Комітету **Лариса Гретченко** взяла участь в ефірі спецпроекту «Цифрова держава».

Вона звернула увагу, що міждержавне усиновлення в умовах воєнного стану фактично призупинено. Але чимало дітей були переміщені за кордон в порядку евакуації від небезпеки. І уряд оперативно відреагував на ймовірні загрози правам дитини. Так, постановою Кабміну від 24.05.2022 №618 було внесено зміну до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей в частині залучення до процесу передання дітей консульських установ.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/y6hnsffj>

8 квітня пройшов перший тренінг-семінар на тему ефективного представництва інтересів дитини в судовому процесі, участь у якому взяла голова Комітету **Лариса Гретченко**.

Вона провела лекцію про забезпечення позову як інструменту захисту прав та найкращих інтересів дитини у спорах між батьками. Під час свого виступу адвокатка зачепила теми розірвання шлюбів і як необхідно при цьому поводити себе з дитиною.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/53dcdzym>

15 квітня на міжнародній конференції, яка відбулася у Києві, було представлено новий навчальний курс програми HELP Ради Європи під назвою "Міжнародне гуманітарне право та права людини". Ця конференція була спільно організована проєктом Ради Європи "HELP для України, в тому числі під час війни", а також Верховним Судом. Присутній на заході був регіональний представник Комітету у м. Києві **Дмитро Бузанов**.

Новий курс HELP призначений для надання правової бази у сфері міжнародного гуманітарного права та прав людини, особливо в контексті збройних конфліктів. Він спрямований на обмеження негативних наслідків таких конфліктів та запобігання порушенням прав людини. Однією з особливостей курсу є вивчення взаємозв'язку міжнародного гуманітарного права та прав людини. Міжнародне право збройних конфліктів закодифіковане у різних міжнародних документах, таких як Гаазькі конвенції, Женевські конвенції та резолюції ООН.

З початку 2022 року Україна стикається з військовою агресією Російської Федерації, що призвела до серйозних порушень міжнародного гуманітарного права та прав людини. Тому надзвичайно важливо навчати європейських юристів-практиків правовим аспектам цих сфер для ефективного захисту прав людини під час війни.

Курс HELP розроблено проєктом Ради Європи "HELP для України, в тому числі під час війни", залучивши провідних європейських експертів з міжнародного гуманітарного права та прав людини. Він також може бути корисним для практикуючих адвокатів у сфері сімейного права, оскільки знання цих правових аспектів допоможе їм краще захищати своїх клієнтів у складних ситуаціях.

Курс "Міжнародне гуманітарне право та права людини" допоможе українським юристам ефективно застосовувати положення міжнародного гуманітарного права та прав людини для розслідування та покарання злочинів, скоєних під час війни.

Онлайн-курс HELP доступний англійською мовою на платформі Ради Європи HELP і зараз перекладається українською мовою. Для доступу до курсів необхідно створити обліковий запис на платформі HELP.

Однією з основних цілей курсу є:

надання допомоги правникам у кращому зрозумінні правової бази міжнародного гуманітарного права, яке застосовується у ситуаціях збройного конфлікту та окупації.

Іншими важливими цілями є:

ознайомлення з суміжними стандартами міжнародного права прав людини, зокрема Європейською конвенцією з прав людини, застосування якої не зупиняється під час збройного конфлікту;

розуміння взаємодії та застосування двох галузей права: міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини.

Для юристів та адвокатів, які спеціалізуються на сімейному праві, цей курс може бути особливо корисним. У сучасних умовах практично кожен може опинитися у ситуаціях, де знання міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини є важливим для захисту своїх прав.

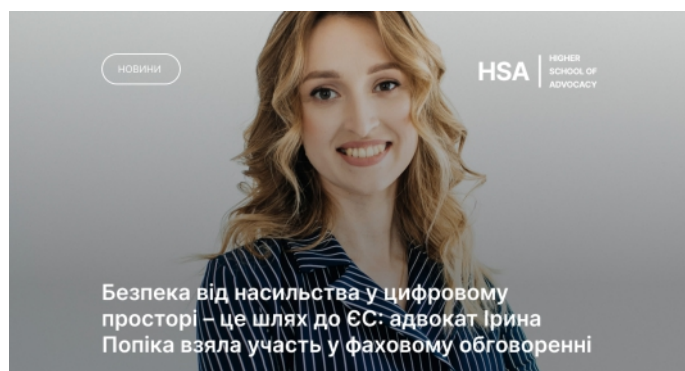

24 квітня секретар Комітету **Ірина Попіка** за запрошенням ГО «Вокс Україна» взяла участь у круглому столі «Безпека від насильства у цифровому просторі – це шлях до ЄС».

Разом з представниками Українського Жіночого Фонду, ГО «ЮрФем», «Ла Страда-Україна», ГО #stop_sexтинг, VoxCheck, «Вокс Україна», Національної поліції України учасники обговорили проблематику гендерно зумовленого насильства у цифровому просторі, зокрема зауважили про відсутність офіційних даних щодо поширення гендерно зумовленого насильства у цифровому вимірі, про законодавче регулювання проблеми в Україні та ЄС, про заходи, яких має вжити Україна для вирішення проблеми з врахуванням євроінтеграційних процесів.

Ірина Попіка наголосила на недоліках законодавчого регулювання злочинів у сфері кібернасильства. Станом на сьогодні кримінальна відповідальність встановлена загалом за кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. У разі, якщо ж таке насильство трапляється між членами сім'ї або колишніми членами сім'ї основоположним актом, яким слід керуватися, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». І безумовно важливим актом, яким націлений саме на захист від насильства стосовно жінок є Стамбульська конвенція. Проте задля усунення правових прогалин необхідно вносити відповідні зміни до законодавства та передбачати окремі складі кримінальних правопорушень у сфері кібернасильства.

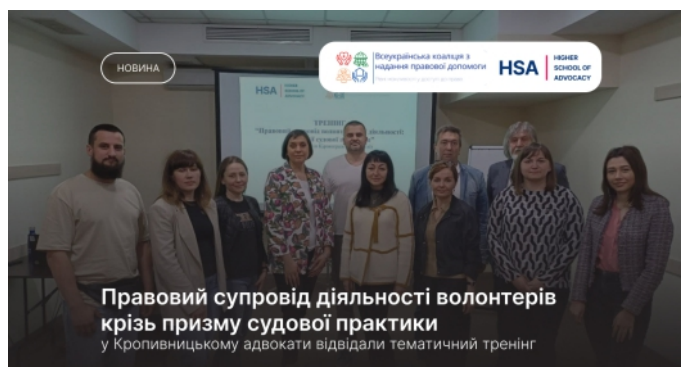
Детальніше за посиланням: <http://surl.li/bgnzvh>

У травні разом з колегами заходу, голова Комітету Лариса Гретченко дослідила тенденції судової практики, включаючи особливості правового статусу волонтера та засади діяльності організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Під час фахового обговорення акцентовано, що безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

У професійному діалозі адвокати дійшли висновку, що волонтерство не надає права використовувати цей статус в особистих цілях або ж бути засобом уникнення від юридичної відповідальності.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/5av2hn63>

У травні про поділ майна фізичної особи – підприємця розповів під час круглого столу «Особливості поділу частки в статутному капіталі юридичної особи в справах про поділ спільного майна подружжя», організованого Радою адвокатів Львівської області спільно з Комітетом з сімейного права та захисту прав і законних інтересів дитини РАЛО, заступник голови Комітету **Юрій Бабенко**.

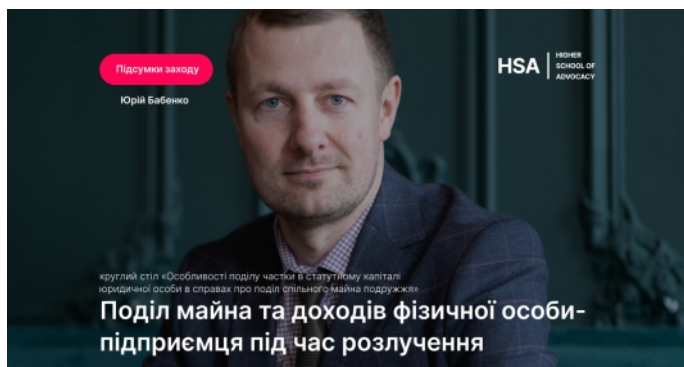
Як зазначив спікер, у разі поділу майна фізичної особи – підприємця при розірванні шлюбу слід врахувати таке.

1. Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя може бути будь-яке майно, у т. ч. і дохід.
2. ФОП відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, у т. ч. часткою у спільному майні подружжя.

4. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

3. Презумпція спільності майна, набутого в шлюбі, поширюється на поділ майна та доходів ФОП.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/3m2zuanf>

29 травня голова Комітету **Лариса Гретченко** взяла участь у круглому столі «Правові засоби захисту прав і свобод дитини в Україні».

Захід організований до Міжнародного дня захисту дітей ГО «Десяте квітня», УВКБ ООН та Центром «Адвокат дитини» ВША НААУ.

Лариса Гретченко презентувала [доповідь](#) на тему «Реалізація повноважень у сфері захисту прав дітей: заходи реагування на виявлені порушення в діяльності органів влади та місцевого самоврядування», у якій висвітлила практику винесення судами окремих ухвал у різних видах проваджень за участі дітей чи стосовно їхніх прав та інтересів.

Адвокат наголосила, що окрема ухвала є формою реагування суду на порушення норм права, причини та умови, що спричинили ці порушення, з метою їх усунення та запобігання таким порушенням у майбутньому.

Відповідні процесуальні повноваження суду закріплені у ст.ст. 249 КАС, 262 ЦПК, 246 ГПК. При розгляді справ про адміністративні правопорушення, за відсутності спеціальних норм у КУпАП суди реагують на виявлені порушення шляхом винесення окремої ухвали, застосовуючи загальні принципи верховенства права та аналогію закону відповідно до норм процесуальних кодексів, які містять такий інститут судового реагування, як окремі ухвали.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/4vz3awbj>

5 серпня відбувся вебінар на тему «Діти у фокусі правової допомоги: потреби, специфіка, виклики, етика», організований у межах проєкту «Сила права: мережа правників на захист соціально вразливих груп населення», що реалізується ГО «Інкубатор демократичних ініціатив» у співпраці з Вищою школою адвокатури НААУ, участь у якому взяла заступниця голови Комітету **Світлана Савицька**.

Перегляд за посиланням: <http://surl.li/fzuxnw>

4. ЗАХОДИ (КРУГЛІ СТОЛИ, КОНФЕРЕНЦІЇ, ФОРУМИ ТОЩО), УЧАСТЬ У ЯКИХ ВЗЯЛИ ЧЛЕНИ КОМІТЕТУ

28 – 29 вересня відбулися II National Family Law Moot Court Competition – судові змагання для активних молодих правників. Одним із суддів, запрошених на захід, став заступник голови Комітету **Юрій Бабенко**.

Під час змагань команди зі студентів-юристів імітували судовий процес, пов'язаний з питаннями сімейного права, а саме представляли позиції сторін позивача і відповідача перед колегією суддів.

Учасникам перед початком були надіслані правила змагань та фабула справи, в якій викладалися фактичні обставини та завдання.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/yrhman>

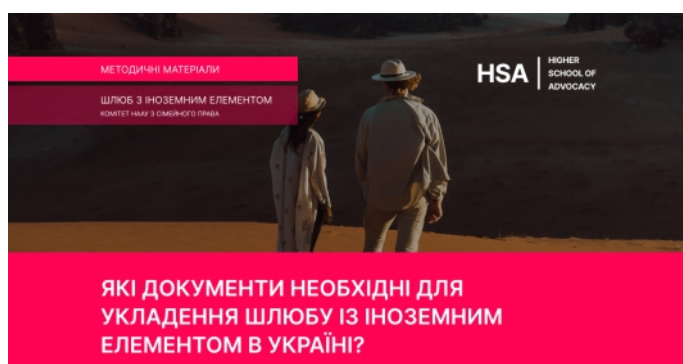
5. ВИПУЩЕНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1 січня на сайті ВША НААУ було оприлюднено методичні рекомендації підготовлені колективом Комітету щодо документів, які необхідні для укладення шлюбу з іноземним елементом в Україні.

Які документи необхідні для укладення шлюбу з іноземним елементом в Україні від іноземного громадянина?

- Закордонний паспорт іноземця та засвідчений в установленому порядку нотаріусом переклад першої сторінки закордонного паспорта на українську мову.
- Довідка Державної міграційної служби України про легальність перебування на території України.
- Якщо в іноземця є дозвіл на проживання, то додатково надається посвідка на тимчасове чи постійне місце проживання в Україні з відміткою в закордонному паспорті про видання такої посвідки.
- Якщо особа вже перебувала у шлюбі, то додатково надається документ, що підтверджує розірвання попереднього шлюбу, легалізований (апостильований) відповідним чином та засвідчений в установленому порядку з перекладом усіх сторінок на українську мову та нотаріальним посвідченням перекладу.

Детальніше за посиланням: <http://tinyurl.com/47e537yu>

9 січня на сайті ВША НААУ було оприлюднено методичні рекомендації, підготовлені колективами Комітету, Вищої школи адвокатури та Міністерством юстиції України щодо розгляду заяви про сприяння поверненню дитини з України до іноземної держави.

Функції Мін'юсту при розгляді заяви про сприяння поверненню дитини з України передбачені пунктом 9 Порядку.

У разі надходження від заявника або від іноземного центрального органу заяви про сприяння поверненню дитини з України до іноземної держави Мін'юст: реєструє заяву і надсилає підтвердження центральному органу іноземної держави про її надходження поштовим зв'язком, телефаксом або електронною поштою; перевіряє обґрунтованість заяви, наявність довіреності заявника та інших необхідних документів; повідомляє в разі потреби іноземний центральний орган та/або заявника про необхідність подання додаткової інформації про вимоги до документів відповідно до законодавства тощо; інформує в разі, коли заява оформлена з порушенням вимог Конвенції чи недостатньо обґрунтована, іноземний центральний орган та/або заявника про причини відмови у прийнятті заяви.

Детальніше за посиланням: <http://tinyurl.com/mr2xysfz>

5. ВИПУЩЕНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

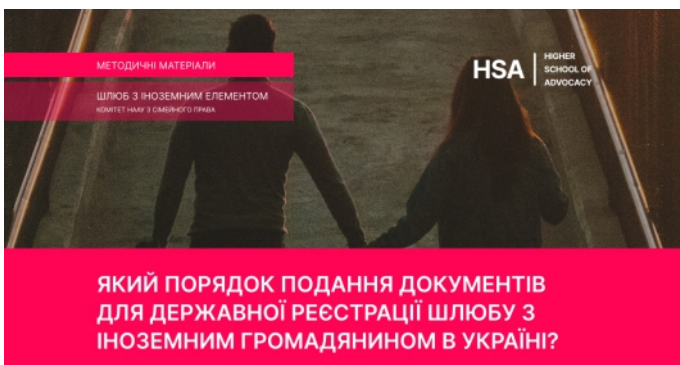
12 січня на сайті ВША НААУ було оприлюднено методичні рекомендації підготовлені колективом Комітету щодо порядку подання документів для державної реєстрації шлюбу з іноземним громадянином в Україні.

Згідно зі ст. 56 Закону України «Про міжнародне приватне право» форма і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства визначаються правом України.

Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто, онлайн подання документів українським законодавством не передбачене.

Якщо жінка і (або) чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку нотаріально засвідчену заяву можуть подати їх представники. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.

Детальніше за посиланням: <http://tinyurl.com/b39t45su>

6. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, КОМЕНТАРІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТОЩО), ОПУБЛІКОВАНІ НА САЙТІ ВША, ВІСНИК, ЗМІ, НААУ

10 січня на сайті ВША НААУ було оприлюднено дослідження досвіду запровадження спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей, яке підготували голова Комітету, медіатор **Лариса Гретченко** та кандидат юридичних наук, суддя Бахмацького районного суду Чернігівської області, член Міжнародної асоціації суддів у справах молоді та сім'ї **Павло Пархоменко**.

Дослідження проведено з метою розроблення рекомендацій для впровадження сімейної спеціалізації суддів в Україні, що забезпечить імплементацію міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, в національне законодавство та правозастосовну практику.

Автори дослідження проаналізували досвід Польщі, Франції, Англії, Уельсу, Грузії та Казахстану запровадження спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей, а також національний досвід, що вже набутий з цих питань (зокрема у сфері кримінального правосуддя) і, ґрунтуючись на цьому, надали свої висновки та рекомендації щодо запровадження такої спеціалізації у цивільному правосудді, зокрема у справах, що стосуються сім'ї та дітей.

Детальніше за посиланням: <http://tinyurl.com/36pdjrmu>

23 квітня голова Комітету НААУ **Лариса Гретченко** прокоментувала в ефірі Київ24, як діяти батькам у ситуації цькування дитини в закладі освіти.

Шокуючий випадок побиття учня та його залякування в одній зі столичних шкіл вчоргове збурило суспільство, у соцмережах та ЗМІ поширилися повідомлення про булінг, заходи реагування поліції та Омбудсмена.

Батькам важливо вміти розпізнавати:

поведінкові зміни дитини й прояви цькування відносно неї; правову конструкцію булінгу, його типові ознаки й відмінності від конфлікту та суміжних правопорушень.

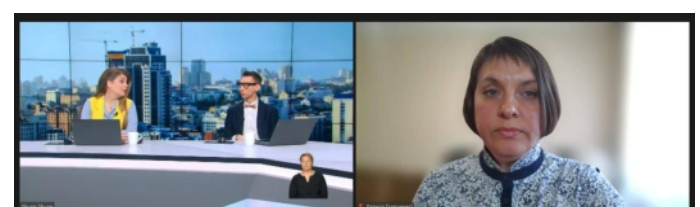
Батьки здобувачів освіти можуть повідомити про випадок булінгу:

стороною/учасником якого стали; підозрюють про його вчинення; про який отримано достовірну інформацію.

Заява подається керівнику закладу освіти шляхом:

усного повідомлення; письмової заяви; із застосуванням засобів електронних комунікацій.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/49vvcfd5>

3 травня на сайті ЗІБ була опублікована стаття регіонального представника Комітету у м. Києві **Дмитра Бузанова** на тему “Право на відстрочку: як підтвердити відсутність заборгованості зі сплати аліментів?”.

Вже незабаром багатодітні батьки, які не виконують фінансових зобов'язань перед своїми неповнолітніми дітьми, втратять можливість відстрочки від мобілізації. Як ця норма нового закону працюватиме на практиці?

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/yr3wjdw>

4 травня на сайті ЗІБ було оприлюднене інтерв'ю з головою Комітету **Ларисою Гретченко** щодо протидії булінгу.

Щороку в Україні відкривають близько 100 справ щодо булінгу в українських школах. Що стоїть за цією статистикою, як вчасно розпізнати булінг та протидіяти йому?

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/4pp7ac72>

7 травня голова Комітету **Лариса Гретченко** взяла участь в ефірі спецпроекту «Країна і держава» на каналі Ukraine World News. Зокрема, вона відзначила спрощення первинних формальних процедур. «Можна говорити про певну цифровізацію процесів, – зауважила адвокат. – Тобто кандидати на усиновлення, особи, які виявили бажання скористатися правом і можливістю дати дитині реалізувати право на сім'ю, вони мають право через сервіс «Дія» подати заяву, отримати консультацію, подати пакет документів». Також вона відзначила зміни, що неодноразово ухвалювалися Кабміном, у частині покращення фінансової підтримки сімей, які беруть під опіку або на усиновлення дітей.

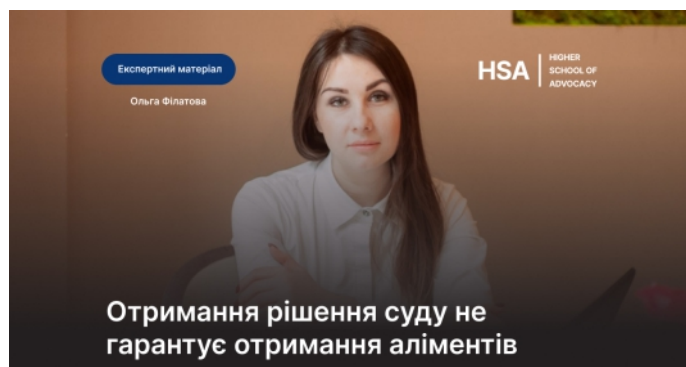
Окремо Л. Гретченко звернула увагу на розширення кола дітей, які сьогодні можуть потрапити під сімейну опіку. «Це не лише діти-сироти або діти, позбавлені батьківського піклування. Ми говоримо і про тих дітей, які сьогодні тимчасово (до з'ясування статусу батьків, які перебувають на ТОТ, про яких взагалі відсутня інформація і є ризики, що вони зникли безвісти або можуть бути в подальшому оголошені померлими) отримують право потрапляти у сім'ї до родичів, хрещених батьків», – зазначила адвокат. Це нововведення, на її думку, забезпечує можливість проживання дитини у сім'ї, а не в інтернатах.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/mtjzma9>

14 травня на сайті ВША НААУ був опублікований експертний матеріал члена Ради Комітету **Ольги Філатової** на тему “Отримання рішення суду не гарантує отримання аліментів”. У сучасному правовому середовищі отримання рішення суду щодо аліментів може виявитися лише першим кроком у процесі врегулювання фінансових питань між батьками або колишніми партнерами. Хоча рішення суду може визначити обов'язковість сплати аліментів, важливим є отримання виконавчого листа для ефективного виконання цих рішень через органи державної виконавчої служби або приватних виконавців.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/y7va2z5k>

15 травня на сайті НААУ була оприлюднена стаття секретаря Комітету **Ірини Попіки** на тему “Заборгованість зі сплати аліментів: стягнення неустойки (пені)”. Кожна дитина має право на достатній життєвий рівень. Одним із механізмів забезпечення цього права є аліменти. Утім навіть їх стягнення у судовому порядку або укладення нотаріального договору про утримання дітей не завжди гарантує належне виконання батьками своїх обов'язків. У випадку утворення заборгованості зі сплати аліментів, стягнутих на підставі судового рішення, борг стягується в порядку примусового виконання судових рішень відповідно до Закону «Про виконавче провадження». Звертатися до суду в цьому випадку не потрібно. Адже повторне стягнення з боржника суми, яка має бути ним виплачена у порядку виконання рішення суду про стягнення аліментів, недопустиме.

Саме цим шляхом іде судова практика (див. напр. постанову ВС від 10.01.2024 у справі [№359/240/21](#)).

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/49sm7c68>

24 травня на сайті НААУ була опублікована стаття члена Ради Комітету **Марини Вітліної** на тему “Позбавлення батьківських прав – не підстава для відстрочки від мобілізації”.

Головна цитата

«Зловживання інститутом позбавлення батьківських прав з метою ухилення від мобілізації суперечить його основним цілям – захисту прав дитини».

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/52czbrva>

21 червня на сайті “Точка Доступу” був опублікований матеріал, у якому голова Комітету **Лариса Гретченко** розповіла, як реагувати на цькування дитини.

Булінг. Цей термін доволі часто чуємо, коли йдеться про неприязні стосунки між дітьми або підлітками. Цим словом описують конфлікти, які виникають вдома, у школі, на вулиці або будь-якому іншому закладі, але насправді булінг – це систематичне цькування виключно в освітньому середовищі. Це є визначений українським законодавством термін.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/thab4hcb>

7 жовтня на сайті НААУ була оприлюднена стаття секретаря Комітету **Ірини Попіки** на тему “Коли проживання за кордоном стає ухиленням від виконання батьківських обов'язків”.

«Ухилення від виконання батьківських обов'язків має місце в тому випадку, якщо мати або батько не виконують свої батьківські обов'язки за відсутності об'єктивних причин, які б перешкоджали цьому».

Однією з підстав для позбавлення батька або матері батьківських прав є ухилення від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини. Чи можна розглядати як невиконання батьківських обов'язків факт перебування одного з батьків за кордоном?

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/qokhru>.

7. СПІВПРАЦЯ З ВИЩОЮ ШКОЛОЮ АДВОКАТУРИ НААУ

Комітетом спільно з Вищою школою адвокатури НААУ було організовано низку заходів.

Лариса Гретченко виступила лектором вебінарів на теми:

- «Сімейні спори за участі дітей в умовах воєнного стану: актуальна судова практика»:

<https://tinyurl.com/8b8zawat>

- «Особливості правової роботи з неповнолітніми, які пережили насильство в інтернеті»:

<https://tinyurl.com/6vj7bb7y>

- «Забезпечення позову у сімейних спорах за участі дітей: мета, підстави та порядок виконання»:

<http://surl.li/dovdhd>

- «Сімейні спори та встановлення «нетипових» фактів, що мають юридичне значення, у справах за участі військовослужбовців»:

<http://surl.li/fdoqim>, <http://surl.li/hfluyv>

- «Спадкові права дитини: ефективні способи захисту в умовах воєнного стану»:

<http://surl.li/nkzcad>

- «Найбільш поширені категорії судових справ з питань отримання компенсації за зруйноване війною майно»:

<http://surl.li/jfjobt>

- «Забезпечення позову у сімейних спорах за участі дітей. Мета, підстави, порядок виконання»:

<http://surl.li/tzerxr>

- «Волонтерство як обставина в судовому спорі. Вплив на процесуальні строки та особливості доказування»:

<http://surl.li/poivkh>

- Найбільш поширені категорії судових справ з питань отримання компенсації за зруйноване війною майно»:

<http://surl.li/scwrof>

Світлана Савицька виступила лектором вебінарів на теми:

- «Визначення місця проживання дитини з одним з батьків після 24.02.2022: нові виклики»:

<http://surl.li/umswhg>

- «Спори про визначення місця проживання дитини з одним з батьків: судова практика воєнного часу»:

<https://tinyurl.com/5ezn6nxs>

- «Визначення місця проживання дитини з одним із батьків після 24.02.2022 – нові виклики»

- «Шлюб чи проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу»:

<http://surl.li/qovgdt>

- «Діти, у фокусі правової допомоги: потреби, специфіка, виклики, етика»

Юрій Бабенко виступив лектором вебінарів на теми:

- «Як розлучитись з іноземцем без судового процесу, а в яких випадках суду не уникнути?»:

<https://tinyurl.com/y8pxtsjt>

- м«Розірвання шлюбу з іноземцем: на що слід звернути увагу?»:

<https://tinyurl.com/2azbzt8>

- «Поділ майна подружжя: відступ від рівності часток в судовій практиці»:

<https://tinyurl.com/edx3zndj>

- «Поділ майна подружжя: відступ від рівності часток в судовій практиці»:

<http://surl.li/wnpzno>

- «Судові процеси про розірвання шлюбу з іноземним елементом»:

<http://surl.li/crtpxl>

8. ВИПУЩЕНІ ДАЙДЖЕСТИ/ БЮЛЕТЕНІ КОМІТЕТУ ЗА 2024 РІК

22 лютого на сайті НААУ було опубліковано Бюлетень Комітету за IV квартал 2023 року. Документ упорядковує останні рішення ВС у сімейних спорах з наступних питань:

- поділ майна подружжя;
- стягнення аліментів;
- визначення місця проживання дитини;
- міжнародне викрадення дітей;
- визначення походження дітей;
- позбавлення та поновлення батьківських прав;
- видання обмежувальних приписів

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/3cbfey6d>

21 травня на сайті НААУ було опубліковано бюлетень Комітету за I квартал 2024 року.

У тематичному дайджесті представлені:

- новели законодавства;
- огляд судової практики у справах щодо:
 - поділу майна подружжя;
 - стягнення аліментів;
 - визначення місця проживання дитини;
 - міжнародного викрадення дітей;
 - визначення походження дітей, позбавлення та поновлення батьківських прав;
- видання обмежувальних приписів та практика ЄСПЛ;
- перелік дисертацій, публікацій членів Комітету НААУ.

Перегляд за посиланням: <https://tinyurl.com/yxb4pbxd>

8. ВИПУЩЕНІ ДАЙДЖЕСТИ/БЮЛЕТЕНІ КОМІТЕТУ ЗА 2024 РІК

15 серпня на сайті НААУ був опублікований бюлетень (інформаційний дайджест у сфері сімейного права) за II квартал 2024 року.

Документ містить перелік нормативно-правових актів, ухвалених із квітня по червень цього року, а також проектів законів, зареєстрованих у Верховній Раді.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/lwvapk>

6 листопада на сайті НААУ був оприлюднений Бюлетень Комітету за III квартал 2024 року.

Документ містить опис восьми зареєстрованих законопроектів, які охоплюють питання охорони дитинства, строку подання заяви про прийняття спадщини, запобігання та протидії домашньому насильству, встановлення факту батьківства, відпустки для догляду за дитиною.

Судова практика охоплює аналіз чотирнадцяти рішень Верховного Суду щодо поділу майна подружжя, стягнення аліментів, визначення місця проживання дитини, міжнародного викрадення дітей, визначення походження дітей, позбавлення та поновлення батьківських прав та інших сімейно-правових спорів.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/rpiaom>

9. УЧАСТЬ ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ НААУ У РОБОЧИХ ГРУПАХ/ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАННЯХ ТОЩО

1 березня заступник голови Комітету **Світлана Савицька** взяла участь у міжвідомчій онлайн нараді з питань правильного практичного застосування законодавства про захист персональних даних при наданні документів у відповідь на адвокатські запити. Крім неї, взяли участь представники Міністерства юстиції України, офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Адвокат Світлана Савицька зазначила, що органами адвокатського самоврядування надані ['розяснення](#), що отримання конфіденційної інформації шляхом направлення адвокатського запиту можливе у разі долучення до адвокатського запиту, окрім зазначених у ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» інших документів, які надають право адвокату на отримання конфіденційної інформації, зокрема згоди на збір та оброблення персональних даних клієнта, копії свідоцтва про народження дитини тощо.

Детальніше за посиланням: <https://tinyurl.com/2sadsd3a>

28 листопада у Києві за ініціативою Касаційного цивільного суду Верховного Суду та Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні відбувся захід, присвячений початку реалізації пілотного проекту щодо запровадження спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей, участь у якому взяла голова Комітету **Лариса Гретченко**.

Л. Гретченко навела досвід деяких країн, який вона разом із суддею Павлом Пархоменком досліджували під час запровадження пілоту.

Так, система правосуддя у Польщі цілеспрямовано діє на захист прав дітей у різних сферах їх життєдіяльності (включаючи кримінальний та цивільний аспекти). Примітним є законодавче закріплення обов'язку підвищення судом своєї професійної кваліфікації у сфері роботи з дітьми за окремою програмою. У Франції існує кілька ланок судів, юрисдикція яких поширюється на розгляд сімейних спорів і справ відносно дітей: суддя у справах сім'ї; суд у справах неповнолітніх. Система сімейного правосуддя в Англії та Уельсі орієнтована на те, щоб допомагати сім'ям вирішувати суперечки, що виникають щодо сімейних справ, швидко та з мінімальними перешкодами для учасників. Тут закріплено інститут сімейних судів. У Казахстані саме реалізація пілотних проектів, як перших кроків із впровадження системи сімейних судів, передувала утворенню і надалі вдосконаленню діяльності сімейного суду та визначення сімейної спеціалізації суддів. Досвід Грузії свідчить про запровадження спеціалізації суддів на розгляді судових справ за участі дітей як одного з ключових підходів правосуддя дружнього до дитини. Спеціалізація перебуває під контролем органу суддівського врядування і найвищої судової інстанції.

Детальніше за посиланням: <http://surl.li/vgpijf>

10. РОБОТА ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

За 2024 рік Комітетом було проаналізовано:

- Проект Закону №11370 «Про внесення змін до статті 65 Сімейного кодексу України щодо уточнення порядку надання згоди другого з подружжя на розпорядження майном, яке є об'єктом права спільної сумісної власності» (від 24.06.2024);
- Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про міжнародне приватне право" щодо запровадження колізійних норм для фактичних шлюбних відносин та зареєстрованих партнерств (реєстр. №11523 від 26.08.2024);
- Проект закону про внесення змін до Закону України «Про міжнародне приватне право» щодо запровадження колізійних норм для фактичних шлюбних відносин та зареєстрованих партнерств (реєстр. №11523 від 26.08.2024);
- Проект Закону «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо спільної опіки батьків над дітьми» (реєстр. №12123 від 15.10.2024);
- Проект Закону «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо запровадження моделі спільної батьківської опіки батьків над дитиною після розлучень як основної» (реєстр. №12132 від 17.10.2024);
- Проект Закону про внесення змін до статті 162 Сімейного кодексу України щодо права на подання позову про відібрання дитини (реєстр. №12168 від 30.10.2024);
- Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про міжнародне приватне право" щодо запровадження колізійних норм для фактичних шлюбних відносин та зареєстрованих партнерств;
- Проект Закону про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо надання права на розірвання шлюбу протягом одного року після народження дитини за умови, якщо подружжя не проживає спільно та коли той із подружжя, що проживає окремо, не дбає про матеріальне забезпечення сім'ї, ухиляється від участі в утриманні дитини (реєстр. №12137 від 18.10.2024);
- Проект Закону про внесення змін до статті 157 Сімейного кодексу України щодо укладення договорів про здійснення батьківських прав та виконання обов'язків (реєстр. №12231 від 22.11.2024);
- Проект Закону про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо взаємної обізнаності наречених про притягнення до адміністративної та/або кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства (реєстр. №12240 від 25.11.2024);
- Проект Закону про внесення змін до статті 165 Сімейного кодексу України щодо вирішення спорів про позбавлення батьківських прав (реєстр. №12241 від 25.11.2024);
- Проект Стратегії із захисту прав дитини в сфері правосуддя;
- Проект Національної стратегії захисту прав дитини у сфері юстиції на 2024–2028 роки.

11. ЗДІЙСНЕННЯ ІНШОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Відповіді членів Комітету на запитання адвокатів у межах рубрики Вищої школи адвокатури НААА #ВідповідіЛекторівВША

Про нові заходи та публікації дізнавайтеся [на сторінці Комітету у Facebook.](#)

Відповідає Оксана Майорова:

- «Чи є належним доказом відправлення відповідачу копії позовної заяви та доданих до неї документів через сервіс E-Post?»:

<https://tinyurl.com/2vkdycdx>

Відповідає Ольга Семенюк:

- «Чи є нікчемним заповіт, якщо у особи, яка посвідчувала заповіт, були відсутні на це повноваження?»:

<https://tinyurl.com/2y8nk39s>

- «Чи має суд закривати провадження у справі про встановлення батьківства у зв'язку із досягненням дитиною повноліття?»:

<https://tinyurl.com/2w4y44kn>

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

